

DECIZIE

13 iulie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Maria Ghervas
Nicolae Craiu

examinând recursurile declarate de către Întreprinderea Individuală „Prițcan Gherasim” și Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a Întreprinderii Individuale „Prițcan Gherasim” împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 02 februarie 2016, prin care au fost respinse apelurile declarate de Întreprinderea Individuală „Prițcan Gherasim” și Ministerul Justiției al Republicii Moldova și menținută hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 27 octombrie 2015, prin care acțiunea a fost admisă parțial,

c o n s t a t ă :

La 29 iunie 2015, ÎI „Prițcan Gherasim”, reprezentată de avocatul Stoianov Ludmila a depus cererea de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al RM cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat că la 20 iunie 2014 reclamanta ÎI „Prițcan Gherasim” a acționat în instanță de contencios administrativ Primăria comunei Cneazevca, raionul Leova, reclamând asupra faptului că Primăria comunei Cneazevca a refuzat să prelungească autorizația de funcționare a unității comerciale, amplasate în satul Cneazevca II, pentru anul 2014, iar ulterior și pentru anul 2015 pentru 2 unități comerciale, amplasate în satul Cneazevca și satul Cneazevca II. Reclamanta a comunicat instanței că s-a adresat Primăriei cu cereri scrise în luna ianuarie 2014, la 20 mai 2014 și la 27 ianuarie 2015.

Sușține că la 28 iulie 2014 Primăria comunei Cneazevca, raionul Leova a prezentat referința vizavi de pretențiile înaintate, prin care, la fel, s-a confirmat refuzul primarului de a prelungi autorizația de funcționare pe motivul existenței unor

datorii, neprezentării autorizației sanitare (care de fapt a fost prezentată), pentru că primarului nu i-a plăcut aspectul exterior al magazinului, etc.

Se invocă că la 24 decembrie 2014 Primăria comunei Cneazevca a expediat reclamantei încă un răspuns prin care informează că nu a fost soluționată nici cererea reclamantei din 27 ianuarie 2015 cu privire la prelungire autorizației de funcționare a unității comerciale din satul Cneazevca, raionul Leova. Astfel încât, în anul 2015 a fost refuzată prelungirea autorizațiilor de funcționare pentru 2 unități comerciale.

La 18 februarie 2015 pârâta a mai prezentat instanței de judecată o referință, care nu diferă substanțial de cea din 28 iulie 2014.

Iar la 18 martie 2015 Judecătoria Leova a emis încheierea nr. 3CA-15/2015 prin care a dispus scoaterea de pe rol a cererii de chemare în judecată, înaintată de reclamantă în luna iunie 2014 pe motivul nerespectării procedurii prealabile de tranșare a litigiului.

Se afirmă că la 20 martie 2015 reclamanta a înaintat prin intermediul ÎS „Poșta Moldovei” recurs asupra încheierii din 18 martie 2015 cu privire la scoaterea de pe rol a cererii de chemare în judecată, care la 23 martie 2015 a fost recepționat și înregistrat în cancelaria Judecătoriei Leova, însă nu a fost transmis Curții de Apel Cahul pentru judecare potrivit competenței.

Or, în conformitate cu dispozițiile art. art. 424, 426 alin.(3) din CPC recursurile declarate asupra încheierilor emise de judecătoria se examinează de către curțile de apel în complet din 3 judecătoria în termen de 3 luni.

La 24 aprilie 2015 a înaintat cerere Judecătoriei Leova privind urgentarea executării actelor de procedură și expedierea recursului, însoțit de materialele cauzei către Curtea de Apel Cahul.

Însă, pînă în prezent recursul declarat asupra încheierii nu a fost examinat, nemaivorbind de fondul cauzei.

Menționează că procesul judecătoresc se află la etapa examinare în instanțele de judecată o perioadă ce depășește un an calendaristic. În această perioadă, în lipsa autorizației de funcționare, reclamanta a fost nevoită să închidă magazinul din satul Cneazevca II, raionul Leova, ceea ce face ca venitul ratat să crească continuu.

Invocă în susținerea poziției sale și dispozițiile art. 192 alin.(2) din CPC, care statuează că pricinile privind contestarea acțiunilor, inacțiunilor autorităților publice, ale altor organe și organizații, ale persoanelor oficiale și funcționarilor publici se judecă de urgență și în mod prioritar.

În ceea ce privește conduita autorităților judiciare, invocă alegațiile Curții Europene, potrivit cărora Statul trebuie să-și organizeze sistemul judiciar în așa fel încât să garanteze o durată rezonabilă a procedurilor, să poată garanta fiecărei persoane dreptul la soluționarea într-un termen rezonabil a pretențiilor și obligațiilor sale de natură civilă (Frydlender c. Franței, § 45).

Dacă Statul admite continuarea procedurilor peste „termenul rezonabil” prescris de art. 6 din Convenție, fără a efectua anumite acțiuni pentru urgentarea lor, statul va fi responsabil pentru tergiversare produsă (Price și Lowe c. Regatului Unit, § 23) (Deservire SRL, § 44).

În aceste împrejurări reclamanta se consideră lezată în dreptul la un proces echitabil, judecat în termen rezonabil și solicită instanței să constate acest fapt și să dispună recuperarea prejudiciului cauzat în legătură cu aceasta.

Concomitent cu soluționarea cerinței de bază solicită instanței de judecată să ia în considerație și faptul că potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (3) din Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, prejudiciul cauzat în legătură cu încălcarea termenului rezonabil se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executare a hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

Consideră că termenul de judecare a cauzei civile este depășit neîntemeiat și insistă asupra recuperării din contul bugetului de stat despăgubiri morale în cuantum de 1 000,00 euro.

Remarcă că cuantumul prejudiciului moral a fost estimat reieșind din prevederile art. 6 coroborate cu dispozițiile art. 1 din Protocolul I la CEDO.

Cît privește costuri și cheltuieli pentru asistența juridică acordată în procesul examinării cauzei civile privind repararea prejudiciului, invocă prevederile art. art. 94, 96 din CPC, potrivit cărora instanța de judecată obligă partea care a pierdut procesul să plătească la cerere părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată, inclusiv de asistență juridică.

Solicită constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei civile, încasarea de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției al RM în beneficiul ÎI „Prițcan Gherasim” a despăgubirilor morale în legătură cu încălcarea dreptului la un proces echitabil, judecat în termen rezonabil în cuantum de 1000 euro, echivalentul în lei moldovenești, precum și recuperarea cheltuielilor de judecare a cauzei, inclusiv a cheltuielilor de asistență juridică.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 27 octombrie 2015, acțiunea a fost admisă parțial, constatând faptul încălcării dreptului ÎI „Prițcan Gherasim” la judecarea în termen rezonabil a cauzei la cererea ÎI „Prițcan Gherasim” împotriva Primăriei Cneazevca raionul Leova cu privire la contestarea refuzului de eliberare a autorizației și încasat din contul bugetului de stat prin intermediu Ministerului Justiției al RM în beneficiul ÎI „Prițcan Gherasim” echivalentul bănesc pentru compensarea prejudiciului moral în mărime de 3000 lei. În rest acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 02 februarie 2016, au fost respinse apelurile declarate de ÎI „Prițcan Gherasim” și Ministerul Justiției al RM și menținută holtărârea primei instanțe.

La 11 aprilie 2016 ÎI „Prițcan Gherasim” a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei instanței de apel și parțial a hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri cu privire la încasarea a unei despăgubiri în legătură cu încălcarea termenului rezonabil de judecare a cauzei în valoare de 1 200 euro, precum și recuperarea cheltuielilor de judecare a prezentei cauze în cuantum de 4 000 lei.

În motivarea recursului a invocat dezacordul cu decizia instanței de apel, susținînd că la adoptarea acesteia, instanța de apel a încălcat sau a aplicat eronat normele de drept material.

Consideră că instanța de judecată a interpretat în mod eronat dispozițiile art. 1 alin.(2) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a

prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătorești, potrivit cărora aplicarea și interpretarea termenilor se fac prin prisma legislației naționale, a prevederilor Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a jurisprudenței CEDO.

La fel, invocă că instanța de judecată a aplicat greșit dispozițiile art. 192 din CPC, care reglementează criteriile de apreciere a termenului rezonabil a unui proces judecătoresc.

Susține că instanța de judecată cu referire la prevederile art. 192 alin.(1) din CPC a apreciat complexitatea cauzei ca fiind medie, miza pentru recurent are o importanță relativ mare, avînd în vedere că obiectul litigiului este nesoluționarea cererii privind prelungirea autorizației de funcționare, prin care s-a blocat activitatea agentului economic, a constatat că comportamentul părților nu a influențat considerabil durata procesului și că instanța de judecată a contribuit esențial la tergiversarea cauzei, avînd în vedere că pricina a fost scoasă de pe rol doar peste 9 luni după depunerea acțiunii, iar recursul înaintat de ÎI „Prițcan Gherasim” la 20 martie 2015 a fost examinat numai la 13 iulie 2015 cu încălcarea termenilor stabiliți de legislație.

Cu toate acestea, afirmă că instanța de judecată nu oferă o satisfacție echitabilă și nu motivează de ce argumentele aduse de recurent în susținerea cerințelor cu privire la despăgubiri nu au fost luate în considerație.

Mai invocă că după pronunțarea hotărîrii judecătorești în procedura prevăzută de Legea 87/2011 intimatul a mai înaintat o cerere de revizuire a deciziei Curții de Apel Cahul, prin care s-a expus asupra recursului ÎI „Prițcan Gherasim” din 20 martie 2015, ceea ce a dus la tergiversarea examinării cauzei mai bine de 6 luni, procedură care nu este prevăzută de lege, din contra - interzisă.

Iar prin Decizia nr. 3r-48/16 din 10 martie 2016 Curtea Supremă de Justiție a constatat netemeinicia cererii de revizuire.

Relatează că după restituirea cauzei pentru judecare în instanța de fond nu a fost organizată nici o ședință pentru judecarea cauzei inițiate împotriva administrației publice locale Cneazevca raionul Leova. Activitatea unităților comerciale ale agentului economic așa și nu a fost reluată.

Mai mult, termenul rezonabil îl consideră depășit și la judecarea prezentei cauze, or, potrivit art. 4 alin.(4) din Legea nr. 87/2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătorești, cererea de chemare în judecată se examinează în instanța de judecată în cel mult 3 luni de la depunerea ei.

Pe cînd cererea din speță a fost înaintată de recurent la 29 iunie 2015, respectiv procedura judecătorească durează mai mult de 9 luni.

Luînd în considerație cele expuse mai sus, inclusiv criteriile de apreciere a termenului rezonabil, durata excesiv de mare (din 20 iunie 2014 și pînă în prezent), miza pentru recurent, consideră oportun de a solicita instanței de recurs stabilirea perioadei de referință din 20 iunie 2014 pînă la momentul pronunțării soluției pe cazul dat și dispunerea încasării prejudiciului în legătură cu încălcarea termenului rezonabil în valoare de 600 euro pentru fiecare an de întîrziere.

Concomitent solicită aplicarea și a dispozițiilor art. 94, 96 din CPC în vederea recuperării costurilor și cheltuielilor pentru judecarea prezentei cauze în cuantum de 4 000 lei, suportate în legătură cu examinarea cauzei respective.

La 18 aprilie 2016, recursul împotriva deciziei instanței de apel a fost înaintat și de către Ministerul Justiției al RM, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri cu privire la respingerea acțiunii.

În motivarea recursului a invocat dezacordul cu decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, considerându-le neîntemeiate și pasibile casării.

A invocat în susținerea netemeinicii actelor judecătorești contestate că instanța de apel și instanța de fond, la emiterea actelor judecătorești de dispoziție, doar parțial a apreciat raportul motivat nr.2126 din 21 iulie 2015 prezentat de către Curtea de Apel Cahul, în condițiile în care, din conținutul acestuia este destul de evident că durata de timp a examinării cauzei civile din speța principală s-a datorat complexității cauzei și comportamentului participanților la proces, ceea ce în consecință a adus la aplicarea eronată a normelor de drept material.

Menționează că complexitatea cauzei este în strictă dependență de comportamentul participanților la proces, în așa mod în care ambele criterii enunțate mai sus sunt într-o strânsă legătură una față de alta.

Astfel, referindu-se la Raportul menționat, relevă că judecarea acțiunii din speța principală începând cu 20 iunie 2014 pînă în prezent (1 an 1 lună) s-a datorat depunerii cererilor de amânare, recuzare, necesitatea acordării termenului pentru prezentarea probelor noi și pentru a face cunoștință cu materialele cauzei, folosirea căilor de atac asupra actelor de dispoziție a instanței judecătorești.

În acest context, insistă că toate amînările ședințelor de judecată ce au avut loc în speța în care se invocă tergiversarea examinării cauzei sunt perfect explicate și motivate, din acest considerent nu a existat nici un temei de a constata încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil.

Concomitent, menționează că datorită comportamentului participanților la proces și înaintării a mai multor cereri și demersuri întru exercitarea drepturilor sale procedurale face ca cauza din speța de bază să aibă un nivel sporit de complexitate

Mai cu seamă, făcînd o apreciere a tuturor circumstanțelor de fapt și drept a cauzei, semnalează un comportament lipsit de diligentă din partea părților și participanților la proces care au fost antrenate în examinarea acestei cauze, or, o atare atitudine obstructivă în exercitarea drepturilor de către părți nu urmărește decît tergiversarea procesului.

Recurentul, prin prisma raportului motivat prezentat, consideră că ședințele au fost stabilite în termeni consecutiv reduși, amînări nejustificate din partea instanței, fără efectuarea de proceduri judecătorești nu au fost admise. Potrivit proceselor-verbale anexate la raportul motivat, ședințele de judecată au fost amînate numai din motive întemeiate, fiind lipsit arbitrarul. Termenele ședințelor au fost stabilite rezonabil, în intervale reduse de timp, cu respectarea echilibrului între drepturile participanților la proces și procedurile ce se impun.

Concomitent remarcă precum că litigiul din speța principală a fost unul ce se examina conform ordinii procedurii civile, ședințele de judecată fiind numite ținînd cont de procedura de citare a părților, de comportamentul acestora, de volumul mare de dosare ce îi revin unui judecător și de gradul de complexitate a acestora.

Referindu-s e la procedura deliberărilor, precizează că deliberarea nu poate fi grăbită, nu depinde de participantul la proces, ci este proporțională timpului necesar primirii unei soluții judecătorești. Or, în corespundere cu prevederile art. 24 - 25 și art. 194 alin. (2) din CPC, instanța de judecată era obligată să asigure examinarea multiaspectuală a pricinii, să garanteze exercitarea drepturilor tuturor participanților la proces.

În acest mod, concluzionează că, comportamentul instanțelor judecătorești nu relevă careva abateri de la exigențele procesual civile în vigoare, or, instanța de judecată nu ar trebui, sub pretextul respectării termenului rezonabil de judecare a pricinii, să refuze în cercetarea probelor necesare pentru o completă și corectă soluționare a cazului, sau să îngreuească dreptul participanților la proces, la folosirea a diferitor mijloace procedural civile prevăzute de legislația în vigoare, care pe cale de consecință ar încălca principiul egalității părților la proces, precum și principiul contradictorialității procesului civil.

Un alt argument invocat în susținerea netemeinicii hotărârii Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 27 octombrie 2015 și deciziei Curții de Apel Chișinău din 02 februarie 2016, se explică prin faptul că soluția instanțelor de judecată ierarhic inferioare privind încasarea prejudiciului moral, în beneficiul intimatului-reclamantului ÎI „Prițcan Gherasim”, în mărime de 3000 lei este una neîntemeiată, atîta timp cît nu există nici un motiv de a constata încălcarea dreptului la examinare în termen rezonabil a cauzei.

În această ordine de idei, menționează că prevederile Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, nu acordă în mod automat dreptul la încasarea prejudiciului atît material, cît și moral, în lipsa dovezilor că persoana a suferit un prejudiciu în urma încălcării dreptului garantat de lege.

Consideră că pentru ca reclamantul să pretindă la repararea prejudiciului moral, acesta urma să dovedească existența acestuia, prezentînd probe veridice, pertinente și concludente, or, nerespectarea principiului probațiunii, statuat în art. 118 al CPC, trebuie să aibă ca efect respingerea solicitării, or, în cazul de față, apreciază că admiterea parțială de către prima instanță a acestui capăt de cerere a adus la încălcarea normelor de drept material prin neaplicarea legii care trebuia să fie aplicat, ceea ce în temeiul art.386 alin. (1) lit. d) CPC prezintă temei direct de casare a hotărârii.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

După cum rezultă din actele cauzei decizia instanței de apel din 02 februarie 2016, a fost expediată în adresa părților la 17 februarie 2016, fapt ce se confirmă prin copia scrisorii de însoțire (f.d.163), însă date care ar confirma recepționarea acesteia de către destinatari la materialele cauzei lipsesc.

Totodată, recurentul ÎI „Prițcan Gherasim” insistă că a luat cunoștință de conținutul deciziei recurate la data de 05 aprilie 2016, iar Ministerul Justiției al RM insistă că a făcut cunoștință cu decizia integrală la 25 februarie 2016, iar alte probe care ar invoca contrariu actele cauzei nu conțin.

Astfel, instanța de recurs consideră că recurenții s-au conformat prevederilor legale și au declarat recursuri la 11 aprilie 2016 și respectiv la 18 aprilie 2016, în termen.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către ÎI „Prițcan Gherasim” neîntemeiat și care urmează a fi respins, iar recursul declarat de Ministerul Justiției al RM întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

La caz, s-a constatat că ÎI „Prițcan Gherasim”, făcând uz de noul remediu intern în temeiul Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, prin acțiunea formulată a solicitat constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei civile, încasarea de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției al RM în beneficiul său a prejudiciul moral în mărime de 1 000 euro echivalent în lei moldovenești, precum și a cheltuielilor de judecată.

Fiind investită cu examinarea litigiului în cauză, prima instanță s-a pronunțat în favoarea admiterii parțiale a acțiunii, constatând faptul încălcării dreptului reclamantului ÎI „Prițcan Gherasim” la examinarea în termen rezonabil a cauzei la cererea ÎI „Prițcan Gherasim” împotriva Primăriei comunei Cneazevca raionul Leova cu privire la contestarea refuzului în eliberarea autorizației, dispunând încasarea din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul ÎI „Prițcan Gherasim” echivalentul bănesc pentru compensarea prejudiciului moral în mărime de 3000 lei, în rest respingând pretențiile acțiunii ca fiind neîntemeiate, soluție care a fost menținută și de instanța de apel.

În susținerea soluției date, instanțele ierarhic inferioare, cu referire la prevederile Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, a stabilit că acțiunea pe marginea căreia se pretinde încălcarea termenului rezonabil de judecare a cauzei, fiind de o complexitate medie, se află pe rolul instanței de fond, de la momentul depunerii acțiunii, mai bine de un an de zile.

Cît privește comportamentul părților la examinarea acțiunii din speța principală, instanțele au constatat că părțile nu au contribuit esențial la tergiversarea examinării cauzei întrucât s-au comportat cu bună-credință și cu o diligență rezonabilă în cadrul examinării litigiului, pe cînd însuși instanța a contribuit esențial la tergiversarea examinării cauzei, avînd în vedere că pricina civilă a fost scoasă de pe rol doar peste nouă luni de la depunerea acțiunii, lucru care trebuia făcut în termeni mult mai rezonabili și restrînși, în același timp, recursul depus de ÎI „Prițcan Gherasim” la 20 martie 2015, împotriva încheierii respective, a fost examinat numai la 13 iulie 2015, adică cu încălcarea termenilor procesuali legali.

La fel, instanțele de judecată, cu referire la miza pentru reclamant, au reținut că procedura se referă la o chestiune de o importanță relativ mare pentru ÎI „Prițcan Gherasim”, avînd în vedere că obiectul litigiului este nesoluționarea în termen a cererii de prelungire a autorizației de funcționare, prin care s-a blocat activitatea agentului economic..

În final, ținând cont de complicitatea cauzei și comportamentul participanților la proces, conduita instanței judecătorești și a autorităților relevante, importanța procesului pentru cel interesat, instanțele de judecată au concluzionat că examinarea cauzei a fost tergiversată inclusiv din culpa instanței judecătorești, considerînd, astfel, întemeiate pretențiile ÎI „Prițcan Gherasim” în partea constatării faptului încălcării dreptului la examinare în termen rezonabil a cauzei penale, cît și parțial pretențiile cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat reclamantului prin această încălcare, deoarece aceste pretenții cad sub incidența Legii enunțate.

Concomitent instanțele au reținut că suma solicitată în vederea reparării prejudiciului moral este una exagerată și neproportională suferințelor morale suportate de ÎI „Prițcan Gherasim” ca urmare a încălcării termenului rezonabil de examinare a cauzei penale, considerînd că suma rezonabilă care urmează a fi încasată constituie 3 000 lei, iar pretențiile privind încasarea cheltuielilor de judecată au respins ca neîntemeiate și neprobate.

Instanța de recurs constată, însă, că fiind, la soluționarea pricinii, stabilite pe deplin circumstanțele care au importanță pentru judecarea cauzei în fond, concluziile instanțelor de judecată și soluția dată în sensul admiterii acțiunii parțial sunt incorecte, fapt ce rezultă din interpretarea greșită a normelor de drept material aplicabile la caz, precum și aprecierea incorectă a probelor prezentate la caz, fapt ce impune casarea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe.

În susținerea opiniei enunțate, instanța de recurs reține prevederile art. 6 § 1 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, care statuează că orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.

Conform art. 2 alin. (1) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Aliniatul (2) al articolului citat indică că repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Respectiv, cerința Convenției ca examinarea cauzei să se facă într-un termen rezonabil, trebuie raportată la fiecare caz în parte, luând în considerare durata procedurii, natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților competente și al părților, dificultatea dezbaterilor, aglomerarea rolului instanței precum și exercitarea căilor de atac.

Iar în sensul art. 2 alin. (1) și (2) a Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 este de înțeles că orice persoană poate pretinde la repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, dacă se constată o atare încălcare.

Instanța de recurs menționează că în legislația națională celeritatea judecării proceselor nu este consacrată în mod expres. Însă, codul de procedură civilă cuprinde un șir de norme prin care se asigură soluționarea, într-un termen rezonabil, a cauzelor deduse judecării, indiferent de natura lor.

În conformitate cu art. 4 CPC, sarcinile procedurii civile constau în judecarea justă, în termen rezonabil, a cauzelor de apărare a drepturilor încălcate sau contestate, a libertăților și a intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice și asociațiilor lor, ale autorităților publice și ale altor persoane care sunt subiecte ale raporturilor juridice civile, familiale, de muncă și ale altor raporturi juridice, precum și în apărarea intereselor statului și ale societății, în consolidarea legalității și a ordinii de drept, în prevenirea cazurilor de încălcare a legii.

Iar, art. 192 alin. (1) CPC, indică că pricinile civile se judecă în primă instanță în termen rezonabil. Criteriile de determinare a termenului rezonabil sunt: complexitatea pricinii, comportamentul participanților la proces, conduita instanței judecătorești și a autorităților relevante, importanța procesului pentru cel interesat. Respectarea termenului rezonabil de judecare a pricinii se asigură de către instanță.

Aici este de remarcat că deși legislația națională nu oferă o descifrare a noțiunii de „termen rezonabil”, prin impunerea respectării unui astfel de termen pentru înfăptuirea actului de justiție, atât legislația națională, cât și cea internațională subliniază importanța faptului că justiția trebuie să fie administrată fără întârzieri de natură de a-i compromite eficacitatea și credibilitatea, statul fiind responsabil pentru activitatea ansamblului serviciilor sale, inclusiv ale instanțelor de judecată.

Potrivit jurisprudenței CtEDO, caracterul rezonabil al duratei procedurilor judiciare trebuie apreciate în funcție de circumstanțele cauzei și prin prisma a trei criterii de apreciere (Frydlender împotriva Franței [GC], nr. 30979/96, § 43, CEDO 2000-VII): complexitatea cauzei, conduita reclamantului și respectiv conduita autorităților judecătorești.

În cazul în care, cauza implică o complexitate considerabilă, justul echilibru trebuie menținut între exigențele celerității procedurilor judecătorești și principiul general al bunei administrări a justiției, consacrat în egală măsură de art. 6 al Convenției (Boddaert v. Belgia, 12.10.1992 nr. 12919/87).

Perioada de judecare care urmează a fi luată în considerație la caz.

Din materialele pricinii se constată cu certitudine că cererea de chemare în judecată a ÎI „Prițcan Gherasim” împotriva Primăriei comunei Cneazevca raionul Leova cu privire la contestarea refuzului în eliberarea autorizației de activitate comercială, a fost depusă în cadrul instanței de contencios administrativ al Judecătoriei Leova la 20 iunie 2014.

La 18 martie 2015 Judecătoria Leova a emis încheierea nr.3CA-15/2015 prin care a dispus scoaterea de pe rol a cererii de chemare în judecată menționată supra pe motivul nerespectării procedurii prevăzute prin lege de soluționare prealabilă a pricinii pe cale extrajudiciară.

Iar la 20 martie 2015 ÎI „Prițcan Gherasim” a înaintat, prin intermediul Î.S. „Poșta Moldovei”, recurs împotriva încheierii nr.3CA-15/2015 din 18 martie 2015. Recursul declarat a fost recepționat de către Judecătoria Leova la data de 23 martie 2015.

Ulterior, la 24 aprilie 2015, ÎI „Prițcan Gherasim” a înaintat o cerere Judecătoriei Leova prin care a solicitat urgentarea executării actelor de procedură, prin expedierea recursului însoțit de dosarul cauzei către Curtea de Apel Cahul.

Prin decizia Curții de Apel Cahul din 13 iulie 2015 s-a dispus casarea încheierii Judecătoriei Leova din 18 martie 2015, prin care cererea a fost scoasă de pe rol și restituirea pricinii în prima instanță pentru judecarea cauzei în fond.

Din conținutul raportului motiva prezentat de către Curtea de Apel Cahul, se constată că judecarea cauzei din speța principală s-a datorat necesității efectuării a mai multor măsuri procedurale care sunt obligatorii întru examinarea multiaspectuală și echitabilă a cauzei.

Referitor la acest aspect este necesar de evidențiat că judecarea pricinii din speța principală începând cu 20 iunie 2014 și pînă în prezent s-a datorat: depunerii la data de 15 iulie 2014 cererii de amînare a ședinței din 17 iulie 2014 de către pîrîtul Primăria comunei Cneazevca raionul Leova pe motivul aflării Primarului în concediu medical; depunerii la data de 17 iulie 2014 a cererii de recuzare a judecătorului Matcovschi Marian de către reprezentantul ÎI „Prițcan Gherasim” - avocatul Stoianov Ludmila; necesității acordării părților a unui termen suplimentar, în cadrul ședinței din 18 februarie 2015 de a prezenta probe noi; înaintării, de către reprezentantul ÎI „Prițcan Gherasim” - avocatul Stoianov Ludmila, a cererii de acordare a termenului pentru a face cunoștință cu cererea privind scoaterea cererii de pe rol înaintată de către reprezentantul pîrîtului în cadrul ședinței din 24 februarie 2015, precum și înaintării recursului la data de 23 martie 2015 de către ÎI „Prițcan Gherasim” împotriva încheierii Judecătoriei Leova din 18 martie 2013.

Perioada de referință asupra căreia se pretinde încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei se invocă a fi începând cu 20 iunie 2014, de la data depunerii acțiunii în judecată și pînă în prezent.

În această ordine de idei, perioada care urmează a fi luată în considerație în speța dată este un an și o lună.

Ca urmare a informației relatate, instanța de recurs notează că caracterul rezonabil al duratei procesului trebuie evaluat în lumina circumstanțelor cauzei, în special a criteriilor de apreciere a termenului rezonabil de judecare a pricinii cum sunt: complexitatea cauzei, comportamentul părților, precum și miza (interesul) pentru reclamant (a se vedea, *Frydlender v. France* [GC], nr. 30979/96, §43, ECHR 2000-VII și *Cravcenco v. Moldova*, nr. 13012/12, 15 ianuarie 2008).

Complexitatea cauzei.

Din punct de vedere a complexității, instanța de recurs consideră că în speța de față, nivelul sporit de complexitate a cauzei se datorează multitudinii obiectelor acțiunii, care sunt, conform cererii de chemare în judecată de bază: constatarea lezării dreptului la examinare în termen legal a cererii înaintate privind autorizarea activității comerciale; constatarea ilegalității și netemeinicii refuzului autorității publice locale în eliberarea autorizației de funcționare a unității comerciale; obligarea autorității

publice locale de a elibera autorizației de funcționare a unității comerciale; încasarea de la parte adversă a tuturor cheltuielilor de judecare a cauzei, potrivit actelor constatatoare prezentate suplimentar.

Iar conform cererii privind majorarea și concretizarea cerințelor: constatarea ilegalității și netemeinicii refuzului autorității publice locale de a soluționa alte cereri privind autorizarea funcționării a unității comerciale; obligarea autorității publice locale de a prelungi pe perioada anului 2015 autorizația de funcționare a unităților comerciale; încasarea de la parte adversă a prejudiciului material cu titlu de venit ratat; încasarea de la parte adversă a tuturor cheltuielilor de judecare a cauzei.

Sub acest aspect și în virtutea celor constate, precum și ținând cont de aspectul că acțiunea de bază conține o multitudine de obiecte, care necesită o examinare deosebit de minuțioasă și detaliată a circumstanțelor cauzei, instanța de recurs conchide că nivelul complexității cauzei din speța de bază este suficient de sporit, ceea ce cu siguranță necesită o oarecare perioadă de timp pentru examinarea echitabilă a cauzei.

Cu alte cuvinte, în cazul în care cauza implică o complexitate considerabilă, justul echilibru trebuie menținut între exigențele celerității procedurilor judecătorești și principiul general al bunei administrări a justiției, consacrat în egală măsură de art. 6 al Convenției (*Boddaert v. Belgia*, 12.10.1992 nr. 12919/87).

Comportamentul părților.

Aici este util a sublinia că în pricina civilă pe marginea căreia se pretinde încălcarea termenului rezonabil de examinare, comportamentul participanților constituie un moment important în vederea justificării termenului de examinare a cauzei, din motiv că drept temeiuri de amânare a examinării acțiunii civile a servit: depunerea cererilor din partea participanților la proces de amânare a ședinței; depunerea cererii de recuzare a judecătorului; necesitatea acordării părților a unui termen suplimentar pentru depunerea probelor noi; înaintarea cererii de acordare a termenului pentru a face cunoștință cu cererea privind scoaterea cererii de pe rol; folosirea căilor de atac asupra actelor de dispoziție a instanței judecătorești ș.a.

În acest context al analizei și cum rezultă din Raportul motivat prezentat de Curtea de Apel Cahul este de observat că întinderea examinării pricinilor în instanța de fond, la examinarea pricinii civile, nu poate fi pusă în seama instanței judecătorești, or, participanții la proces, inclusiv ÎI „Prițcan Gherasim” și reprezentantul acesteia, făcând uz de drepturile sale procedurale a pus instanța în situația amânării examinării pricinilor, totodată întru asigurarea unui proces echitabil.

Or, conform alin. (1) art. 61 CPC, părțile sunt obligate să se folosească cu bună-credință de drepturile lor procedurale. De altfel, principiul al bunei-credințe în folosirea drepturilor sale, este aplicabil și în raport cu reprezentanții acestora.

În consecință se evidențiază că toate amânările ale ședințelor de judecată ce au avut loc în speța în care se invocă tergiversarea examinării cauzei, au survenit anume urmare a realizării drepturilor procesuale a părților, care au dus la amânarea examinării cauzei în repetate rânduri, motiv din care, întinderea examinării cauzei principale, nu poate fi pusă în seama instanței de judecată, or așa cum a fost menționat anume părțile având drepturile sale procedurale au pus instanța în situația amânării examinării cauzei și întru asigurarea unui proces echitabil.

Prin urmare, se constată că anume datorită comportamentului participanților la proces și înaintării a mai multor cereri și demersuri întru exercitarea drepturilor sale procedurale face ca cauza din speța principală să aibă un nivel sporit de complexitate.

De altfel, efectuând o apreciere a comportamentului instanțelor judecătorești, care au examinat acțiunea din speța de bază, prin prisma raportului motivat prezentat, este de remarcat că ședințele au fost stabilite în termeni consecutiv reduși, amânări nejustificate din partea instanțelor, fără efectuarea de proceduri judecătorești nu au fost admise. Potrivit proceselor-verbale anexate la raportul motivat, ședințele de judecată au fost amânate numai din motive întemeiate, fiind lipsit arbitrariul, iar termenele ședințelor au fost stabilite rezonabil, în intervale reduse de timp, cu respectarea echilibrului între drepturile participanților la proces și procedurile ce se impun.

Concomitent este necesar de reținut că, litigiul din speța principală a fost unul ce se examina conform ordinii procedurii civile, ședințele de judecată fiind numite ținând cont de procedura de citare a părților, de comportamentul acestora, de volumul mare de dosare ce îi revin unui judecător și de gradul de complexitate a acestora.

Față de cele precizate în capitolul anterior est absolut evident că comportamentul instanțelor judecătorești nu relevă careva abateri de la exigențele procesual civile în vigoare, or, instanța de judecată nu ar trebui, sub pretextul respectării termenului rezonabil de judecare a pricinii, să refuze în cercetarea probelor necesare pentru o completă și corectă soluționare a cazului, sau să îngreuească dreptul participanților la proces, la folosirea a diferitor mijloace procedural civile prevăzute de legislația în vigoare, care pe cale de consecință ar încălca principiul egalității părților la proces, precum și principiul contradictorialității procesului civil.

În același context, este de menționat că recurentul-reclamant nu a depus în instanță vre-o cerere prin care să fi solicitat urgentarea examinării cauzei, probe contrare lipsind de la materialele cauzei, circumstanță care este relevantă în raport cu pretențiile înaintate de recurentul-reclamant. Or, deși, în cadrul examinării pricinii civile acesta și-a manifestat tacit acordul cu termenii pentru care se amânau ședințele judiciare și nu obiecta împotriva amânării ședințelor corespunzătoare, denotă cert că schimbarea opiniei acestuia după finalizarea pricinii în scopul încasării sumelor pretinse din contul statului este generat exclusiv de interese pecuniare.

Miza (interesul) pentru reclamant.

La compartimentul ce ține de miza (interesul) procesului pentru reclamant, instanța de recurs menționează că în speța principală, interesul ultimului vizează examinarea cât mai rapidă a cauzei civile ÎI „Prițcan Gherasim” împotriva Primăria comunei Cneazevca, raionul Leova, cu privire la contestarea refuzului de eliberare a autorizației de activitate comercială.

În același timp din sensul Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, este de înțeles că repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a

avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Pe cînd în speță, așa cum a fost arătat, pe parcursul examinării cauzei principale instanța judecătorească a amînat ședințele de judecată numai din motive întemeiate, astfel fiind asigurat dreptul participanților la un proces echitabil, prevăzut de legislația internă, precum și de articolul 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale.

Or, în speță, examinînd respectarea „justului echilibru” sub aspectul exigențelor celerității procedurilor judecătorești și principiul general al bunei administrări a justiției, urmează a fi acordată prioritate bunei administrări a justiției, respectarea căreia a implicat derogarea de la principiul soluționării cauzei în termeni restrînșii.

În lumina celor relevate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia lipsei încălcării dreptului ÎI „Prițcan Gherasim” la examinarea cauzei în termen rezonabil, or, prin obligarea respectării unui astfel de termen pentru înfăptuirea actului justiției atît normele naționale cît și cele internaționale invocă administrarea justiției fără întîrzieri neconforme de natură a-i compromite eficacitatea și responsabilitatea, la caz însă întîrzieri neconforme nu au fost constatate.

Deci, pretenția recurentului-reclamant ÎI „Prițcan Gherasim” cu privire la încălcarea dreptului la examinarea în termen rezonabil a cererii sale, urmează a fi respinsă.

Cu privire la cerințele reparării prejudiciului moral și compensării cheltuielilor de judecată, aceasta de asemenea urmează a fi respinsă deoarece constituie pretenții complementare celei principale de încălcare a termenului rezonabil, la caz însă încălcarea pretinsă nesurvenind pentru recurent-reclamant, aspect ce răstoarnă concluziile și soluția instanțelor ierarhic inferioare.

De asemenea, nu poate fi reținut ca fiind întemeiat nici argumentul recurentului ÎI „Prițcan Gherasim” precum că termenul rezonabil a fost depășit și la judecarea prezentei cauze, care durează mai mult de 9 luni.

Aceasta deoarece, într-adevăr, prevederile art. 4 alin. (4) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, statuează că cererea de chemare în judecată se examinează de instanța de judecată sesizată în cel mult 3 luni de la depunerea sa.

Însă nu trebuie de neglijat că termenului legal de 3 luni de examinare a pricinilor în temeiul Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011, este prevăzut pentru un grad de jurisdicție, pentru instanța de judecată sesizată, și nu pentru toate cele trei grade, după cum greșit invocă recurentul-reclamantul

Cu alte cuvinte, termenul de 3 luni prevăzut de Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 pentru examinarea cauzelor în care se reclamă încălcarea dreptului la examinarea cererii în termen rezonabil, nu poate fi considerat ca limita temporală, trecerea căreia condiționează numai decît aplicabilitatea Legii enunțate, cu atît mai mult că la examinarea cauzei respective acest termen nu a fost încălcat, respectiv nefiind încălcat nici dreptul recurentului-reclamantului la examinarea acestei cauze în termen rezonabil.

Cele relatate în ansamblu atestă temeinicia recursului declarat de către Ministerul Justiției al RM și indică la ilegalitatea deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe, fapt ce impune casarea acestora și respingerea acțiunii.

Totodată, avînd în susținere cele menționate, ca răspuns la argumentele invocate în recursul declarat de către ÎI „Prițcan Gherasim”, instanța de recurs consideră necesar de a-l respinge acesta ca fiind neîntemeiat.

Față de cele ce preced și avînd în vedere faptul că circumstanțele pricinii au fost stabilite de către prima instanță și nu este necesară verificarea suplimentară a cărorva dovezi, însă normele de drept material au fost interpretate eronat, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul declarat de ÎI „Prițcan Gherasim” și de a admite recursul declarat de Ministerul Justiției al RM, de a casa decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o nouă hotărâre cu privire la respingerea acțiunii.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) art. 445 alin. (3) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Întreprinderea Individuală „Prițcan Gherasim”.

Se admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 02 februarie 2016 și hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 27 octombrie 2015 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a Întreprinderii Individuale „Prițcan Gherasim” împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată și se emite o nouă hotărâre, prin care:

Se respinge acțiunea Întreprinderii Individuale „Prițcan Gherasim” împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, încasarea prejudiciului moral și a cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președinte, judecătorul

Tamara Chișca-Doneva

Judecătorii

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Maria Ghervas

Nicolae Craiu